

Risks, pērkot kapitāla daļas izsolē

2016-09-01

Pieņemot lēmumu par dalību izsolē un kapitāla daļu iegādi, ir svarīgi vērtēt ne tikai sabiedrības saimniecisko darbību un prognozējamās peļņas guvumu no šīs investīcijas, bet jāvērtina arī prognozēt, cik precīza un atbildīga būs esošā sabiedrības valde kapitāla daļu ierakstīšanai dalībnieku reģistra nodalījumā, lai ieguvējs varētu realizēt dalībnieka tiesības sabiedrībā.

Kā kļūt par sabiedrība dalībnieku?

Saskaņā ar [Komerclikumu](#) (KL) tikai ieraksts dalībnieku reģistra nodalījumā dod personai dalībnieka tiesības, tas ir, tiesības piedalīties sabiedrības dalībnieku sapulcē, ievēlēt / atcelt valdi, saņemt dividendes u.c. [KL](#) noteikta šķietami vienkārša procedūra personas ierakstīšanai sabiedrības dalībnieku reģistra nodalījumā, ja persona sabiedrības kapitāla daļas ieguvusi piespiedu izsoles ceļā, un tā ir šāda:

- daļu ieguvējs sabiedrības valdei iesniedz paziņojumu, kam pievieno dokumentu, uz kura pamata daļas iegūtas, vai tā notariāli apliecinātu kopiju;
- sabiedrības valde veic ierakstu dalībnieku reģistrā ne vēlāk kā nākamajā darba dienā pēc dokumentu saņemšanas (paraksta valdes priekšsēdētājs vai valdes pilnvarots valdes loceklis). Valde var celt motivētus iebildumus pret ierakstu, ja kapitāla daļu atsavināšana vai iegūšana notikusi pretēji likumam vai dibināšanas dokumentiem vai ja no sabiedrībai iesniegtajiem dokumentiem nav skaidri un nepārprotami redzama daļu pāreja. Taču šajā rakstā aplūkota situācija, kad kapitāla daļu ieguvējs nesaskata juridiskus šķēršļus ieraksta veikšanai un sabiedrības valde uz tādiem nav norādījusi;
- 3 darba dienu laikā pēc jaunā dalībnieku reģistra nodalījuma parakstīšanas valde iesniedz komercreģistra iestādei - Uzņēmumu reģistram (UR) - pieteikumu par izmaiņām dalībnieku reģistrā;
- UR veic ierakstu komercreģistrā, tādējādi padarot ierakstu publisku.

Par valdes locekļu atbalstu ir jācīnās

Bieži vien, kad persona, kas izsolē ieguvusi kapitāla daļas, iesniedz sabiedrības valdei paziņojumu par ieraksta veikšanu dalībnieku reģistra nodalījumā, tā nesagaida no sabiedrības valdes [KL](#) noteiktās procedūras ievērošanu, jo nereti sabiedrību vada valdes locekļi, kas lojāli esošajiem kapitāla daļu īpašniekiem un bez juridiskas argumentācijas neveic ierakstu dalībnieku reģistra nodalījumā. Līdz ar to iegūt dalībnieka statusu sabiedrībā nav iespējams.

Pat situācijā, kad daļas dod tiesības veikt izmaiņas sabiedrības valdes sastāvā (piemēram, izsolē iegūtas kapitāla daļas, kas veido 100% no sabiedrības balsstiesīgā kapitāla) un ievēlēt jaunajam dalībniekam uzticīgu valdi, kura veiktu ierakstu par daļu iegūšanu, šīs tiesības nav iespējams izmantot līdz jaunā dalībnieka ierakstīšanai dalībnieku reģistra nodalījumā.

KL [169.¹pantā](#) ir noteikta valdes locekļu atbildība par dalībnieku reģistra vešanas noteikumu pārkāpšanu: valdes loceklis atbild par dalībniekam, daļu atsavinātājam vai daļu ieguvējam nodarītajiem zaudējumiem, kas radušies, valdes loceklim pārkāpjot KL [187.](#) un [187.¹panta](#) (par ieraksta veikšanu dalībnieku reģistra nodalījumā) noteikumus. Šādai atbildībai vajadzētu motivēt valdes locekļus pildīt savus pienākumus, tomēr, ņemot vērā, ka praksē šādas prasības celšana un izskatīšana, visticamāk, būtu ilgstošs un dārgs process, prasība ar diezgan lielu ticamību netiks celta. Līdz ar to jāsecina, ka šāda norma nav pietiekoši pamudinoša atbilstoši pienākumu izpildei.

Vai valdi var "apiet"?

Mēģinājums "apiet" valdi un vērsties ar dokumentiem (pieteikumu, kapitāla daļu ieguvēja sagatavotu dalībnieku reģistra nodalījumu un izsoles aktu) UR nerasniedz mērķi, jo UR galvenā valsts notāra lēmumos ir nostiprinājušies tiesību aktiem atbilstoša, skaidra un nepārprotama prakse, ka UR veic ierakstu komercreģistrā tikai pēc atbilstoši [KL](#) noteikumiem sagatavota dalībnieku reģistra nodalījuma saņemšanas, proti, dalībnieku reģistra nodalījumam ir jābūt valdes parakstītam.

UR savos lēmumos norādījis, ka dalībnieku un valdes strīdi par izmaiņu veikšanu dalībnieku reģistrā, tostarp konkrētu dalībnieku atrašanos tajā, ir risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Līdz ar to, lai gan personai ir dokumenti, kas apliecina kapitāla daļu iegūšanu izsoles procedūras ietvaros, būtu jāceļ prasība par īpašuma tiesību atzīšanu. Tomēr nav skaidrs, vai pat tiesas lēmums atrisinātu situāciju, jo, visticamāk, tiesa noteiks pienākumu valdei veikt ierakstu dalībnieku reģistrā, nevis reāli veiks šo ierakstu.

Jāsecina, ka šādas prasības celšana būs risinājums gadījumā, ja izsolē iegūtas visas sabiedrības daļas, jo atbilstoši KL [224.panta](#) 1.¹ daļas noteikumiem ("Lēmums par valdes locekļa ievēlēšanu ir spēkā arī tad, ja to pieņēmusi persona, kas nav ierakstīta dalībnieku reģistrā, bet mantojumā vai ar spēkā stājušos tiesas spriedumu ieguvusi visas sabiedrības daļas") daļu ieguvējs iegūs tiesības pieņemt lēmumu par sev lojālas valdes ievēlēšanu, kura veiks atbilstošus ierakstus dalībnieku reģistra nodalījumā.

Ieteikumi risku mazināšanai

Tā kā riskus pilnībā novērst nav iespējams, jāņem vērā vairāki ieteikumi to mazināšanai. Pirmkārt, nepieciešams rūpīgi izpētīt sabiedrību un jau pirms kapitāla daļu iegādes noskaidrot valdes attieksmi pret iespējamo jauno dalībnieku ienākšanu sabiedrībā.

Otrkārt, ja skaidri noprotama negatīva attieksme pret iespējamu jauna dalībnieka ienākšanu sabiedrībā, jaunajam kapitāla daļu īpašniekam jābūt gatavam, ka kļūšana par dalībnieku var

būt daudz sarežģītāka un laikietilpīgāka par procedūru, kas norādīta [KL](#). Proti, jārēķinās, ka mērķa sasniegšanai būs jāceļ prasība tiesā par zaudējumu atlīdzināšanu un īpašuma tiesību uz kapitāla daļām atzīšanu.